

Bijzondere bergwandeling Hattem

Auteur: Marycke Naber

Apeldoorns Kanaal, Petrea en Molecaten

Deze wandeling maakt deel uit van een serie over voormalige vuilstorten. De voormalige vuilstort van Hattem is niet bepaald een bult, maar elders op de route kun je stijgen en dalen.

De route loopt vanaf het pittoreske Hanze- en vestingstadje door een prachtig gebied: langs het Apeldoorns Kanaal naar het Algemene Veengebied met jeneverbesstruiken, daarna over het tracé van de voormalige spoorlijn van Apeldoorn naar Hattemerbroek, langs het Apeldoorns Kanaal en langs korenmolen De Vlijt.

Vervolgens via landgoed Petrea met een heideheuvel, landgoed Flip-Hul en landgoed Molecaten terug naar Hattem. Highlights van landgoed Molecaten: de voormalige vuilstort en de Leemkule, de Trijselenberg en Mariabeuk, de 'Spaanse Graven' en Spijker Watervliet en tot slot landhuis, watermolen en herberg Molecaten.

Routebeschrijving

Start: bushalte Hattem Centrum. Afstand 20,5 km, bushaltes na 6 en 8 km

NB In natte perioden kunnen de paden modderig zijn.

Herberg Molecaten is nogal eens gereserveerd. Informeren en eventueel reserveren is dus aanbevolen.

- Ga vanaf de bushalte bij de ANWB-richtingwijzer RA het stadje in. Aan de rechterkant van de weg staat het 'Vrouwje van Hattem' door Wim Barendsen, met uitleg op het beeld.

- Op een restant van de stadsmuur is een koperen bordje aangebracht in verband met de bevrijding van Hattem in april 1945. Loop onder de 14e-eeuwse Dijkpoort door en RD.

In 891 wordt de nederzetting Hatheim voor het eerst vermeld. Hattem kreeg in 1299 stadsrechten van graaf Reinoud I van Gelre en werd toen van stevige stadsmuren en poorten voorzien. De Dijkpoort is in 1908 gerestaureerd door de bekende architect Cuypers, waarbij de weergang, kap en hoektorentjes zijn toegevoegd. In het witte huisje naast de poort woonde de stadsvroedvrouw.

- Loop de Kruisstraat uit tot de Markt. Ga direct na de Grote of Andreaskerk uit begin 15e eeuw met een tufstenen romaanse toren uit omstreeks 1225 LA, Kerkplein.

- Ga na nr. 6 RA door het poortje, daarna LA. Ga door het Van Raalte's poortje met het 17e-eeuwse Hoge Huis rechts ervan.

- Loop RD langs kruidenpluktuin 'Franse Hof' en de stadsmuur. Ga aan het eind LA langs het fietspad, steek RA over bij de verkeerslichten en ga LA, Hoenwaardseweg.

1. Ga na de brug RA over het halfverharde pad.

Je loopt langs het Apeldoorns Kanaal. Daarachter ligt de Wiessenberger Kolk. De uiterwaard aan de linkerkant heet de Hoenwaard. Deze werd in 1401 door hertog Willem van Gelre aan de stad Hattem geschonken. De burgers die binnen de stadsmuren woonden mochten daar hun vee laten grazen en steen bakken.

- Volg het pad over de brug (over de Veluwe Wetering) en loop RD. Ga na de bocht naar links en naar rechts RA de dijk op over het smalle pad. Je kunt eventueel omlopen.

- Op het plein bij de keersluis staan twee kunstwerken in de vorm van zetels. Ga aan het begin van de asfaltweg LA de trap af. Je betreedt het Algemene Veen.

Dit natuureservaat was waarschijnlijk ook ooit een cadeau van de hertog van Gelre aan de burgers van de stad, voor algemeen gebruik. Het wordt sinds 1981 beheerd door het Geldersch Landschap.

- Volg het pad tot de driesprong, ga daar RA. Ga bij de volgende driesprong LA en over het dijkje. Aan de rechterkant ligt de Daendelskolk.

De Hattemse Herman Willem Daendels (1762-1818) leidde een veelbewogen leven als patriot, militair en gouverneur-generaal van Nederlands-Indië.

2. Loop bij de kruising RD en volg het smalle pad door het heidegebied, zijpaden negeren.

De dicht bij elkaar staande zeer oude jeneverbesstruiken op de dekzandruggen werden al in 1938 door de bekende botanicus Heimans beschreven. Om te voorkomen dat de heide dichtgroeit met opslag, laat men deze jaarlijks gedurende een beperkte periode begrazen door een kudde Veluwe heideschapen.

- Ga aan het eind van de hei RA over het dijkje, bij de asfaltweg LA, dan de 1e weg RA, Astraweg.

- Waar de asfaltweg ophoudt ga je RD over het halfverharde pad, bij het asfaltfietspad LA.

Dit loopt over de voormalige spoorlijn van Apeldoorn naar Hattemerbroek. Daar sloot hij aan op de lijn Amersfoort-Zwolle. De lijn is in 1887 aangelegd door de Koninklijke Nederlandsche Locaalspoorweg-Maatschappij en werd Baronnenlijn genoemd, omdat de burgemeesters in de aanliggende gemeenten van adellijke afkomst waren.

Het personenvervoer werd eind 1950 beëindigd. In 1972 reden de laatste goederentreinen tussen Hattem en Hattemerbroek en tussen Heerde en Apeldoorn. De rails werden in 1976 opgebroken.

- Bij de 1e kruising is links de ingang naar Brasserie De Konijnenberg op de golfbaan. Blijf nog ca. 1,5 km RD lopen over het fietspad.

- Na een wildrooster wordt het fietspad een betonpad. Na het volgende wildrooster staat links bij een bankje een informatiepaneel over de voormalige Berghuizer Papierfabriek.

3. Loop bij de kruising na de fabriek over de halfverharde weg naast het fietspad (Bentinckskamp), na de kruising met de Smitskamp (rechts aan de overkant van de weg pannenkoekhuis 't Mussennest) over het karrenspoor / graspad.

- Ga aan het eind daarvan LA en vlak voor de brug RA over het onverharde pad langs het Apeldoorns Kanaal.

(Over de brug aan de 2e weg links (Ellenhoorn) bevindt zich rustpunt Klooster Hulsbergen.)

Het Apeldoorns Kanaal is tussen 1824 en 1829 aangelegd. Koning Willem I had 494 van de 500 aandelen voor zijn rekening genomen. Als dank mocht hij als eerste met zijn koninklijke jacht van Hattem naar Apeldoorn varen. Van 1858 tot 1868 werd het kanaal doorgetrokken naar de IJssel bij Dieren en vormde toen een alternatief voor de IJssel, die bij laag en hoog water moeilijk bevaarbaar was.

Door de hoge kosten en de opkomst van weg- en spoorverkeer is het kanaal nooit rendabel geweest. Vanaf 1962 tot 1982 is het in etappes afgesloten voor de beroepsvaart. Het heeft nog wel een functie voor de waterhuishouding van het gebied en er wordt aan gewerkt om het open te stellen voor de pleziervaart.

- Ga het 1e houtsnipperpad RA, aan het eind LA en meteen weer LA naar boven (bij de kraan aan het huis links bovenaan kun je water tappen).

- Loop daar links om korenmolen De Vlijt (uit 1602, na een brand in 1980 herbouwd) heen, langs het informatiepaneel over Klooster Hulsbergen.

- Volg de halfverharde weg naar beneden. (Rechts bij de ingang van de molen staat een informatiepaneel over de molen. Voor openingstijden van de molen zie bij 'Kijken'.)

- Ga LA over het fietspad. Steek de Vlijtweg over en ga LA over het fietspad, houd bij de Y-splitsing rechts aan.

- Ga aan het eind RA, bij de rotonde RD (Molenweg, richting Wezep). Ga na het bord 'ZONE 60' LA en meteen RA, langs de afsluitboom van het Geldersch Landschap.

- Loop RD tot het kruispunt van brede paden, ga daar LA langs de linkerkant van het heideveld. Ga bij het 1e kruispunt RA, de heuvel op.

4. Loop bij de kruising RD, ga dan het 1e pad RA. Loop beneden bij de kruising RD, een paardenmenpad.

- Zijpaden negeren, steek de asfaltweg over en loop RD langs de afsluitboom van het Geldersch Landschap.

- Je passeert een heideveldje aan je linkerhand. Ga daarna bij de vijfsprong schuin LA over het smalle pad. Loop bij de kruising RD.

5. Waar het menpad naar links gaat, ga je RD, aan het eind LA. Ga aan het eind van deze brede bosweg RA langs de omheining.

- Ga het 1e pad schuin RA, bij de kruising LA, aan het eind LA en meteen RA over het brede pad langs de omheining.

- Ga aan het eind LA, een halfverharde weg. Weg naar rechts negeren, waar de weg naar links buigt (naar het toegangshek van huize Fliphul) loop je RD over het smalle pad.

- Ga daarna het 1e pad RA, steek de asfaltweg over en loop RD over het smalle pad. Ga voor de voorrangsweg schuin LA over het ruiterspadje, aan het eind LA over het fietspad.

6. Ga na ca. 300 m vlak voor het metalen hek LA, een schelpenpad langs transformatorhuisje 13A met zendmast.

De vier hectare grote stortplaats bevindt zich in een voormalige zandwinput van ca. 18 m diep. Deze is van onderen afgedicht met HDPE-folie, aangelegd in 3 fasen (1988, 1991, 1994) door de Antea Group. Binnen de foliekuip bevindt zich een pomp met een schachtlengte van 15 m.

In 2008 is de stortplaats ook aan de bovenkant afgedicht. Sinds dat jaar loopt een unieke proef om bij het monitoren gebruik te maken van het navigatiesysteem GPS (Global Position System), zodat meetgegevens voortdurend online voorhanden zijn. Als er iets mis is kan snel worden ingegrepen. Als de proef slaagt - en daar ziet het naar uit - wordt deze wijze van beheer uitgerold naar andere vuilstortplaatsen waarvan de provincie de nazorg heeft.

- Loop RD, over de brede zandweg en het graspad langs de rechterkant van het naaldbos. Struin daarna RD een stukje door het bos naar de asfaltweg.

- Ga daar RA en meteen LA langs een afsluitboom ('Opengesteld'). Blijf bij de kruising RD lopen en ga vlak voor het eind RA.

- Blijf dit smalle pad volgen tot het eind. Ga bij de klinkerweg RA, steek de asfaltweg over en ga RD over het parkeerterrein.

- Ga na kiosk De Leemkule LA door de opening in het hekwerk, dan schuin RA langs de rand van de Leemkule.

In de voorlaatste of Saale-ijstijd, 200.000 tot 130.000 jaar geleden, is een gletsjertong de rivierendelta van de Rijn binnengedrongen en heeft een 25 km breed en 50 tot 100 m diep bekken gevormd. Aan de zijanten zijn het Veluwemassief en de Sallandse heuvelrug opgestuwd. Op de bodem van het dal bevindt zich op veel plaatsen een keileemlaag van fijngezeven zand en stenen.

Het dal is later door water en wind opgevuld met zand, klei en löss, maar aan de zijanten ligt het leem meer aan de oppervlakte. Dit is op veel plaatsen in de heuvels afgegraven voor de bouw van boerderijen: de wanden van vlechtwerk werden ermee aangesmeerd en ook de vloer van de deel was van leem.

- Het pad komt uit bij een breder pad. Loop nog even RD, maar ga al gauw schuin RA door het klaphek met het rood-gele paaltje.

- Loop na het klaphek RD over Camping De Leemkule met verderop aan de rechterkant horeca (De Keuken van Caatje).

- De halfverharde weg gaat over in een asfaltweg. Steek aan het eind van de camping de Prinses Christinalaan over en ga RD over het bospad, dan het 1e pad LA.

7. Ga aan het eind RA, een brede beukenlaan. Loop bij de ruime kruising RD langs een wit hek. Na de volgende kruising gaat het pad de Trijselenberg op.

Oorspronkelijk was de naam 'ter IJsselenberg': berg met uitzicht op de IJssel. Het bos is later aangeplant. In de jaren tachtig stond er nog een uitkijktoren bovenop, maar die kwam niet meer boven de boomtoppen uit. Toen de toren bouwvallig was geworden, is hij afgebroken en niet herbouwd.

- Ga ook bij de volgende kruising RD en bovenop de berg het 1e pad RA naar beneden. Loop bij de schuine kruising RD, ga daarna bij de driesprong met voor u een sprengkop RA.

Op de Veluwe zakt het regenwater door de droge zandgrond diep de grond in, maar komt aan de randen van het massief naar buiten als kwel of stroom. Dit water werd tussen ongeveer 1600 en 1800 gebruikt om koren- en papiermolens aan te drijven. Om de waterkracht te vergroten, groef men gaten tot op het grondwater, zogenaamde sprengkoppen. Via een of meer geulen(sprengen) werd het water vanaf de sprengkop(pen) naar de molen geleid.

- Verderop passeert u de ongeveer 350 jaar oude beuk bij nog een sprengkop.

De boom heeft een tweede dunner stam gevormd, die recht omhoog gaat. Hierin zag men een moeder met kind op schoot en daarom noemde men hem 'Mariabeuk'.

8. Ga aan het eind van het pad LA. Steek aan het eind het betonfietspad over en ga RA over de halfverharde weg, dan na ca. 100 m LA door een klaphek.

- Loop langs de linkerkant van het weiland. Ga na het volgende klaphek aan het eind van het bospad LA, daarna het 1e pad schuin RA.

9. Ga het 1e pad LA door een voetgangerssluis, na het brugje over de sprengbeek het 1e pad RA.

- Loop na de haakse bocht naar links RD. Na het pad van links staat een bordje met uitleg over deze 'Spaanse Graven'.

- Ga na nog een voetgangerssluisaan het eind van het pad LA. Rechts ziet u een boerderijtje, met links daarvan Spijker Watervliet.

Spijker komt van het Latijnse woord spicarium, opslagplaats. In de Middeleeuwen werden de pacht en de belasting (tienden) vaak afgedragen in natura en opgeslagen in een spijker. De naam Watervliet verwijst waarschijnlijk naar de verschillende bronnen en sprengen in de omgeving van het huis. Het werd bewoond door verschillende families, waaronder de familie van Heeckeren van Molecaten. De aanbouw rechts dateert uit de 18e en 19e eeuw, het boerderijtje uit de 19e eeuw.

- Ga bij de brede zandweg LA. Aan het eind daarvan staat links een pachtboerderijtje van landgoed Molecaten.

- Ga hier RA (Koeweg) over het betonfietspad, dan het 1e bospad schuin LA. Links heb je zicht op de achterkant van Huis Molecaten.

- Ga na het eind van het pad na de houten schuur LA en schuin LA naar het witte gebouwtje. Dit is de watermolen van Molecaten uit 1859. Zie de informatie op de wandelkaart uit 1896.

De boeren die hun koren naar de molen brachten moesten er vaak wachten. Zo ontstond er bij de boerderij ernaast een kroegje, dat uitgroeide tot een uitspanning met speeltuintje voor wandelaars. Na een brand in 1967 werd het bedrijf herbouwd in de huidige vorm.

- Loop over het klinkerpad langs de linkerkant van Herberg Molecaten, aan het eind LA en direct na het brugje LA langs de beek.

- Ga bij de watermolen RA en bij de halfverharde weg (links ziet u de voorkant van Huis Molecaten) RA.

De naam Molecaten komt al in de 14e eeuw voor en duidt op een hoeve bij een watermolen. In het begin van de 16e eeuw stond op de plaats van het huidige landhuis een rechthoekig gebouw bij een van de eerste watermolens op de Veluwe.

Huis en landerijen werden in 1637 gekocht door de schout van Hattem, Johan van Keppel. Hij liet er een buitenplaats bouwen. In 1717 kwam het landgoed in bezit van de familie Van Heeckeren van Molecaten. Een verbouwing in 1824 gaf het huis het huidige neoclassicistische aanzien. In 1987 is het huis verkocht aan Amev Levensverzekering NV. Het landgoed wordt nu beheerd door Het Geldersch Landschap.

- De weg gaat over in een asfaltweg. Ga direct na de witte afsluitboom van Landgoed Molecaten LA over het pad met de witte paal in het midden.

10. Ga na een bocht naar links en naar rechts het 1e smalle pad RA, langs een weiland. Loop na de haakse bocht naar links RD over het karrenspoor.

- Loop aan het eind daarvan RD, Mulderskamp. Ga aan het eind RA (Hogenkamp), aan het eind daarvan LA, Eijerdijk.

- Kruisend fietspad en weg naar rechts negeren, ga daarna de 1e weg LA, Bongerd. Houd bij de driesprong links aan, Bongerd, ga even later schuin LA, Grote Gracht.

- Steek bovenaan de voorrangsweg over en ga RA over het klinkerpad, aan het eind daarvan LA, Molenbelt.

Als je naar het Voerman Museum wilt, loop dan RD langs de linkerkant van de stenen stadspomp, Achterstraat.

- Je passeert molen De Fortuin uit 1852 (zie het informatiebordje) en het Anton Pieck Museum. Blijf de straat, met links in de diepte de stadsgracht, volgen.

- Ga voor de poort LA en houd links aan, loop vervolgens RD naar de bushalte.

Praktische informatie

Bosrijk, heuvelachtig, 70% onverhard

Kijken

Molen De Vliet, Groteweg 52, Wapenveld, molendevlijtwapenveld.nl. Open: za 10.00 - 16.00 en als de wieken draaien

Voerman Museum, Achterstraat 46-48, Hattem, 038-4442897, voermanmuseumhattem.nl. Museumkaart geldig; combikaart met Anton Pieck Museum verkrijgbaar

Molen De Fortuin, Molenbelt 7, Hattem, www.molendefortuin.nl. Open: za 13.30 -17.00 en als de blauwe wimpel uithangt

Anton Pieck Museum, Noordwal 31, Hattem, 038-4442192, antonpieckmuseum.nl. Museumkaart geldig

Eten en drinken

Diverse horecagelegenheden in het centrum van Hattem, onder andere:

Brasserie en mixstore Soulsisters, Kruisstraat 3, Hattem, 038-7370286, soulsisters-hattem.nl

Bistro Daandels, Kerkstraat 2, Hattem, 038-4440179, daandelshattem.nl
Café-restaurant Banka, Markt 5, Hattem, 038-2306304, bankahattem.nl
IJssalon Tutti Gelati, Markt 3, Hattem, 038-3373945, tutti-gelati.nl
Brasserie De Konijnenberg, Konijnenbergerweg 3, Hattem, 038-4440620, dutchgolf.nl
Pannenkoekhuis 't Mussennest, Groteweg 109, Wapenveld, 038-4479132, mussennest.nl
Rustpunt Klooster Hulsbergen, Ellenhoorn 2, Wapenveld, 038-4478949 (ongeveer april ?
herfstvakantie, niet op zondag; zelfbediening)
Kiosk De Leemcule, Bergweg 2, Hattem, 06 22068743,
facebook.com/pg/KioskDeLeemcule/about/
De Keuken van Caatje, Leemkuilen 6, Hattem, 038-4441945, molecaten.nl/de-
leemcule/restaurant-de-keuken-van-caatje
Herberg Molecaten, Molecaten 7, 038-4443483, Hattem, herbergmolecaten.nl
Café-restaurant Bij de molen, Molenbelt 3A, Hattem, 038-2309522, bijdemolenhattem

Overnachten

Bed and Breakfast Hattem, Spoorstraat 20, Hattem, 06 30107680,
bedandbreakfasthattem.nl
Logeren in Hattem, Markt 10, Hattem, 038-8519463, logereninhattem.nl

Openbaar vervoer

Bushalte Hattem Centrum, lijn 203 Zwolle-Apeldoorn
Bushalte Wapenveld Parkweg, lijn 203 Zwolle-Apeldoorn
Bushalte Wapenveld Molenweg, lijn 203 Zwolle-Apeldoorn

Parkeren

Parkeerterrein bij bushalte Hattem Centrum
Parkeerterrein De Bleek, achter Nieuweweg 19

Deze wandeling is als pdf-bestand met topografische kaart en gps-track te vinden op
Wandelzoekpagina: www.wandelzoekpagina.nl/wandeling/bijzondere-bergwandeling-hattem/15565/. Reactie, opmerkingen en aanvullingen zijn welkom op Wandelzoekpagina.

In 'De mooiste landgoedwandelingen Salland' beschrijft Marycke Naber 12
rondwandelingen van 10 tot 15 km over 28 landgoederen in het afwisselende Salland,
van Ommen tot Diepenveen en de Sallandse Heuvelrug. Naast recente foto's van natuur
en cultureel erfgoed bevat de wandelgids historische afbeeldingen van de meeste
landhuizen. Tevens heeft Marycke per route bewoners ofwel beheerders van een
landgoed geïnterviewd. De gids is te zien en te bestellen op
www.gegarandeerdonregelmatig.nl.

BESTEL DE MOOISTE WANDELGIDSEN OP WWW.GEGARANDEERDONREGELMATIG.NL

4 **Neem een abonnement!**
Meer dan 1500 wandelkaarten
www.wandelzoekpagina.nl/abonnement
voor slechts
€ 12,50